

HỘI ĐÔNG Y HÀ TÂY

Danh Nhân
Danh Y

HOÀNG ĐÔN HOÀ

HỘI VĂN HỌC NGHỆ THUẬT HÀ TÂY

CHỦ BIÊN

Bs. Chuyên khoa II NGUYỄN HỒNG SIÊM

Nhà thơ DƯƠNG KIỀU MINH

Ts. Ly. NGUYỄN HỮU KHAI

BAN TUYỂN CHỌN

CHU LÝ LIÊM

HOÀNG THẾ XƯƠNG

YÊN GIANG

HOÀNG PHƯƠNG HOA

LỜI GIỚI THIỆU

Lương được linh thông Cư sỹ là danh hiệu cao quý mà Triều đình nhà Lê đã phong tặng cho Danh y Hoàng Đôn Hoà (thế kỷ XVI) - người có công lớn trong việc khai thác, bào chế sử dụng các cây thuốc có sẵn ở nước Nam để chữa bệnh cho người Nam. Danh y đặc biệt trọng dụng các dạng thuốc chế sẵn: cao, đan, hoàn, tán để kịp thời chữa trị khi có dịch bệnh, khi hành quân. Hoàng Đôn Hoà cũng như nhiều thầy thuốc trước Ông đã được điều động đi phục vụ y tế cho quân đội, nhưng khác các thầy thuốc trước ở chỗ đứng trước hoàn cảnh hành quân chiến đấu ở vùng lam sơn chướng khí gian khổ thiếu thốn, Ông đã ứng dụng rộng rãi các dạng thuốc kể trên và với y lý y thuật của mình đã kịp thời chữa trị bệnh tật cho quân sĩ mạnh khoẻ đánh thắng quân Mạc. Những phương thuốc linh nghiệm và y đức, y lý, y thuật của Ông được thể hiện đầy đủ trong sách “Hoạt nhân toát yếu” còn lưu truyền đến nay.

Để ghi nhận công lao của Ông trong sự nghiệp y học phục vụ Tổ quốc, phục vụ chúng dân, các triều đại xưa đã liên tiếp phong tặng Ông nhiều danh hiệu cao quý như: “Vi Quốc Phúc thân” (Phúc thân của cả nước), “Dương vũ phù tộ Đại Vương” (Đức Đại Vương có công giúp Ngai vàng rõ rệt trong quân sự), “Khải tường tước hậu Đại Vương” (Đức Đại Vương người mở đầu điềm lành che chở các đời sau), “Địch Triết Đại Vương” (Đức Đại Vương, Người hiền trí dẫn dắt...) và ghi rõ “Dân vật thời sử an, thiên niên huyết thực” (Người và vật khiến đều được yên, xin ngàn năm cúng tế).

Nhằm nhìn nhận một cách đầy đủ hơn về công lao, sự nghiệp của Hoàng Đôn Hoà đối với Tổ quốc, đối với nhân dân và các lực lượng vũ trang nhân dân Việt Nam, được sự đồng ý của UBND tỉnh, sự giúp đỡ của Hội Đông y Việt Nam..., Hội Đông y tỉnh Hà Tây cùng với Hội Văn học Nghệ thuật tỉnh, với sự phối hợp của các cơ quan, đoàn thể, của cơ quan Đảng, chính quyền xã Kiến Hưng, làng Đa Sỹ - quê hương của Người, tổ chức "Hội thảo khoa học về Danh nhân văn hoá - Danh y Hoàng Đôn Hoà".

Tham gia Hội thảo có các giáo sư, tiến sỹ, thạc sỹ, bác sỹ, nhà khoa học, nhà nghiên cứu, thầy thuốc nhân dân, thầy thuốc ưu tú, các lương y ở Trung ương và địa phương.

Căn cứ các bài tham luận tại Hội thảo, cuốn sách này được sắp xếp theo trình tự sau:

Phần thứ nhất: Những bài tham luận tại Hội thảo khoa học về Danh nhân - Danh y Hoàng Đôn Hoà.

Phần thứ hai: Hoạt nhân toát yếu của Hoàng Đôn Hoà.

Phần thứ ba: Hoạt nhân toát yếu tăng bổ của Trịnh Đôn Phác.

Phần thứ tư: Các đạo sắc phong của 23 triều vua.

Quyển "Hoạt nhân toát yếu" của Hoàng Đôn Hoà do cụ Lê Trần Đức, Viện Y học cổ truyền Trung ương dịch, quyển "Hoạt nhân toát yếu tăng bổ" của cụ Trịnh Đôn Phác do Hội chúng tôi dịch. Đề nghị áp dụng các bài thuốc cần thận trọng vì đây là các bài thuốc sử dụng từ thế kỷ 16, thế kỷ 18.

Trong quá trình biên soạn mặc dù có nhiều cố gắng song chắc chắn không tránh khỏi sai sót. Chúng tôi rất mong được sự góp ý của bạn đọc để cuốn sách tiếp tục được bổ sung sửa chữa hoàn chỉnh hơn.

Chủ tịch Hội Đông y tỉnh Hà Tây
BS. CKII. NGUYỄN HỒNG SIÊM

MỤC LỤC

LỜI GIỚI THIỆU

Phần thứ nhất

NHỮNG BÀI THAM LUẬN TẠI HỘI THẢO KHOA HỌC VỀ DANH NHÂN - DANH Y HOÀNG ĐÔN HOÀ

1. NGUYỄN HỒNG SIÊM - Đề dẫn Hội thảo khoa học về Danh nhân văn hoá - Danh y Hoàng Đôn Hoà 13
2. DƯƠNG KIỂU MINH - “Thọ tư dân” - Một sự nghiệp vì dân của Danh y - Danh nhân văn hoá Hoàng Đôn Hoà 51
3. NGUYỄN HỒNG SIÊM - Bài phát biểu tại “Hội nghị tác giả - Hội thảo khoa học về Danh nhân văn hoá - Danh y Lương Dực hầu Hoàng Đôn Hoà” 64
4. LÊ THẾ TRUNG - Đại Danh y Hoàng Đôn Hoà - Nhà quân y đầu tiên của y học Việt Nam 75
5. HOÀNG THẾ XƯƠNG - Các triều đại đánh giá ghi nhận về tài năng, y đức - y thuật và sự nghiệp của Cụ Hoàng Đôn Hoà 80
6. CHU QUỐC TRƯỜNG - Những cống hiến của Hoàng Đôn Hoà với y học thời đại qua tác phẩm “*Hoạt nhân toát yếu*” 125
7. ĐINH KHẮC THUẦN - Văn bản lịch sử về Hoàng Đôn Hoà và tác phẩm “*Hoạt nhân toát yếu*” 138
8. LÂM GIANG - Từ “*Hoạt nhân toát yếu*” của Hoàng Đôn Hoà đến “*Hoạt nhân toát yếu tăng bổ*” của Trịnh Đôn Phác 152
9. NHẢ LONG - Lâm Dương Quán và những ảnh hưởng tới Hoàng Đôn Hoà 164

10.	LÊ CƯỜNG - Chủ tịch Hồ Chí Minh với vùng đất thiêng Hà Tây - quê hương Danh y Hoàng Đôn Hoà	175
11.	ĐẶNG BẰNG - Miếu Đa Sỹ - nơi tôn thờ Danh y Hoàng Đôn Hoà	184
12.	YÊN GIANG - Lễ hội cổ truyền Đa Sỹ tôn vinh Danh y Hoàng Đôn Hoà và Phu nhân Phương Anh Công chúa	189
13.	MINH NHƯONG - Ảnh hưởng y đức Hoàng Đôn Hoà với thượng nguồn sông Nhuệ	200
14.	ĐẶNG BÍCH HIỆP - Phân tích những phương thuốc chữa bệnh phụ khoa trong " <i>Hoạt nhân toát yếu</i> "	205
15.	LÊ ĐÌNH HÀ - Kế tiếp đường đi của Danh y Hoàng Đôn Hoà	217
16.	VŨ XUÂN QUANG - Luận thuyết y học Hoàng Đôn Hoà	223
17.	NGUYỄN VĂN HỒNG - Phân tích các bài thuốc về Ngoại khoa của Hoàng Đôn Hoà trong " <i>Hoạt nhân toát yếu</i> "	237
18.	NGÔ QUYẾT CHIẾN - Nét độc đáo của Lương Dược hầu Hoàng Đôn Hoà trong điều trị bệnh nội khoa y học cổ truyền	245
19.	PHẠM TỰ DO - Một vài suy nghĩ khi tìm hiểu và nghiên cứu cuốn " <i>Hoạt nhân toát yếu</i> " của Hoàng Đôn Hoà	251
20.	TRỊNH VĂN SỸ - Y đức - y thuật của dòng thuốc họ Trịnh (Trịnh Đôn Phác) là sự kế thừa rực rỡ y đức - y thuật của Lương y dược linh thông Cư sỹ Hoàng Đôn Hoà	259
21.	BÀNH VĂN KHÔI - Những nét độc đáo trong Thương khoa của Danh y Hoàng Đôn Hoà	268
22.	NGUYỄN TÁ NHÍ - Bàn thêm về các vị Phúc thần dòng họ Hoàng ở làng Đa Sỹ - Hà Đông	276
23.	NGUYỄN VĂN HUYỀN - Danh y Hoàng Đôn Hoà người thầy thuốc dân y, quân y và thú y	282

24. TRẦN QUỐC BÌNH - Thư gửi Hội Đông y Hà Tây 287

25. CHU THỊ LINH QUANG - Công đức của Người (thơ) 289

Phần thứ hai

HOẠT NHÂN TOÁT YẾU CỦA HOÀNG ĐÔN HOÀ

Phần I - Các môn thuốc chữa bệnh 293

Phần II - Tính mệnh khuê chi tăng bổ 339

Phần thứ ba

HOẠT NHÂN TOÁT YẾU TĂNG BỔ CỦA TRỊNH ĐÔN PHÁC

Quyển 1 - Phụ khoa 351

Quyển 2 - Tiểu nhi môn 421

Quyển 3 - Ngoại khoa 481

Phần thứ tư

CÁC ĐẠO SẮC PHONG CỦA 23 TRIỀU VUA

Một số đặc trưng trong 43 đạo sắc phong 523

Bảng thống kê các đạo sắc phong 526

Nội dung các đạo sắc phong 528

MỤC LỤC 637

ĐỀ DẪN HỘI THẢO KHOA HỌC VỀ DANH NHÂN VĂN HOÁ - DANH Y HOÀNG ĐÔN HOÀ

BS. CKII. NGUYỄN HỒNG SIÊM

Chủ tịch Hội Đông y Hà Tây

Trưởng ban Tổ chức Hội thảo

Ngày 14-7-2006 trước đền thờ *Danh nhân văn hoá - Danh y - Lương Dược hầu - Lương dược linh thông Cư sỹ Hoàng Đôn Hoà*, Hội Đông y tỉnh Hà Tây được sự quan tâm của Ủy ban nhân dân tỉnh Hà Tây, Trung ương Hội Đông y Việt Nam, sự giúp đỡ của Hội Văn học Nghệ thuật tỉnh, Tập đoàn y dược Bảo Long và cán bộ, nhân dân xã Kiến Hưng, thôn Đa Sỹ đã tổ chức “*Hội nghị tác giả - Hội thảo khoa học về Danh nhân văn hoá - Danh y Lương Dược hầu Hoàng Đôn Hoà*” để tiến tới Hội thảo khoa học về Lương Dược hầu. Hội nghị tác giả rất vinh dự được đón tiếp các giáo sư, phó giáo sư, tiến sĩ, các nhà khoa học, các vị lãnh đạo ban, ngành của tỉnh, cùng đại diện cấp uỷ, chính quyền, các cụ phụ lão và nhân dân Đa Sỹ - Kiến Hưng về dự. Hội nghị đã nêu lên sơ lược về lịch sử bản thân, công lao đóng góp với nước với dân, và nhận thấy sự nghiệp y học của Ông đã thực sự đóng góp công sức to lớn vào sự nghiệp bảo vệ, chăm sóc sức khoẻ nhân dân từ nhiều đời nay. Tác phẩm “*Hoạt nhân toát yếu*” của Ông là cống hiến to lớn đối với nền y dược học dân tộc - một bộ

phận của bản sắc văn hoá dân tộc Việt Nam. Tại Hội thảo khoa học ngày hôm nay, thay mặt Hội Đông y tỉnh Hà Tây và Ban tổ chức hội thảo, tôi xin chân thành cảm ơn sự giúp đỡ quý báu của quý vị đã tạo mọi điều kiện để Hội thảo thành công tốt đẹp.

Tại Hội nghị tác giả chúng ta đã cùng nhau thống nhất mục đích của hội thảo là:

- Xác định giá trị về thân thể, sự nghiệp y học, tiến hành phổ biến rộng rãi để học viên học tập và kế thừa y đức, y thuật của Danh y.

- Xác định vị trí phải chăng Danh y Hoàng Đôn Hoà là sư tổ của Quân y Việt Nam.

Với những nội dung cụ thể như sau:

1. Về thân thể của Danh y:

- Sinh trưởng và thiếu thời của Danh y.
- Cảnh ngộ khi bước vào đời.
- Hoàn cảnh vào nghề và điều kiện nghiên cứu y học của Danh y.
- Chí hướng của Danh y về nghề y.
- Quá trình lên kinh đô để chữa bệnh hành nghề.
- Cùng Công chúa Phương Dung về quê làm thuốc.
- Tham gia quân đội nhà Lê đánh quân nhà Mạc.
- Đất nước hoà bình, Hoàng Đôn Hoà tiếp tục về quê chữa bệnh làm thuốc và yên nghỉ tại quê hương.

2. Về sự nghiệp y học của Danh y:

- Tinh thần phục vụ bệnh nhân (y đức) của Danh y.
- Tác phẩm “Hoạt nhân toát yếu”

- Đặc điểm y học của Danh y.

3. Vị trí của Danh y trong nền y học Việt Nam và YHCT tỉnh Hà Tây:

- Những tấm gương sáng của Danh y.
- Những cống hiến của Danh y trong y học.
- Những ảnh hưởng của học thuật Hoàng Đôn Hoà đối với nền y học Việt Nam và y học cổ truyền tỉnh Hà Tây.

Sau Hội nghị tác giả đã có 33 tác giả là giáo sư, phó giáo sư, tiến sỹ, bác sỹ, dược sỹ, các nhà khoa học đăng ký viết bài tham luận theo những vấn đề đã được đề cập trên. Tính đến nay chúng tôi đã nhận được 24 bài tham luận theo các thể loại viết về thân thế sự nghiệp và đánh giá về công hiến của Ông với nền y học, về tác phẩm *“Hoạt nhân toát yếu”* trong khám chữa bệnh, xác định vị trí của Ông là sư tổ của ngành quân y, ngành thú y, dịch tễ học, v.v.. Từ Hội thảo này thay mặt Ban tổ chức tôi xin tóm tắt một số vấn đề đã được các tác giả trình bày trong các bản tham luận của mình.

1. Tác giả **Dương Kiều Minh** - Chủ tịch Hội Văn học Nghệ thuật Hà Tây với tham luận *“Thọ tư dân - Một sự nghiệp vì dân của Danh y - Danh nhân văn hoá Hoàng Đôn Hoà”* đã nêu lên mục đích của hội thảo, chức năng của văn hoá với giá trị, chuẩn mực và động lực của văn hoá với đời sống kinh tế xã hội. Tác giả dựa trên những tư liệu còn lại đã khái quát về lịch sử, xuất thân của Hoàng Đôn Hoà, một tấm gương tận tâm tận sức “vì dân”, với phương châm hành động, tư tưởng và mục tiêu sự nghiệp y học của Ông luôn mong muốn *“Kéo dài tuổi thọ của nhân dân”* để lại tác phẩm *“Hoạt nhân toát yếu”*. Tác giả đã nêu rõ nhận định, đánh giá của giới khoa học lịch sử

Việt Nam ngày nay về những đóng góp của nhà Mạc đối với xã hội Việt Nam thế kỷ 16 trong việc thúc đẩy kinh tế, văn hoá xã hội, những biến động của lịch sử Việt Nam ở cuối thế kỷ 15 đầu thế kỷ 16 để hiểu về giai đoạn lịch sử Hoàng Đôn Hoà đã sống. Đã nêu bật y đức, y thuật của Hoàng Đôn Hoà, người đã dành toàn tâm toàn ý bằng cả cuộc đời sự nghiệp của mình, công đức trí tuệ và tài năng của Ông đã được nhân dân ghi tạc, lưu truyền. Ông là vị phúc tinh Thành hoàng làng, Nhà nước, các Triều đại đều phong tặng Ông những danh hiệu cao quý cho sự nghiệp y học vì tuổi thọ của nhân dân, tuổi thọ của nhân dân kéo dài mãi mãi.

2. Tác giả Ngô Quyết Chiến - PGS.TS. Chủ nhiệm bộ môn YHCT Học viện Quân y 103 với tham luận *“Nét độc đáo của Lương Dược hầu Hoàng Đôn Hoà trong điều trị nội khoa YHCT”* đã trình bày sơ lược về tiểu sử của Ông, với mục tiêu cứu dân độ thế, chữa bệnh cho nhân dân và nuôi dưỡng sức dân, với tư tưởng triết học duy vật cổ đại phương Đông, luôn độc lập sáng tạo, gần như Ông là cầu nối của Đại Danh y Tuệ Tĩnh và Hải Thượng Lãn Ông. Trong tác phẩm *“Hoạt nhân toát yếu”* đã đề cập đến một loạt các phạm trù bệnh lý của YHCT phương Đông trước đó và đương thời. Đặc biệt tác giả đã đi sâu phân tích một số bài thuốc trong 103 bài thuốc chữa bệnh thuộc phạm trù nội khoa YHCT chữa các chứng bệnh như: trúng phong, thương hàn, ôn dịch, trúng thấp, ngược tật, hoắc loạn, tả lý, bệnh nhị tiện, yêu thống, tích tụ, xuất huyết, đái đục, thuỷ thũng, tiêu khát, điên cuồng, hao suyễn, khái thấu, đầu thống, hẩu thống, mục thống, nha thống, nhĩ bệnh, trĩ bệnh, v.v.. Tác giả đã nêu rõ giá trị thực tiễn của những bài thuốc cần được nghiên cứu nghiêm túc và nét độc đáo của Hoàng Đôn Hoà trong việc chế biến thuốc rất độc thành ít độc để điều trị các chứng bệnh nan y.

Lược qua 103 phương thuốc trong “*Hoạt nhân toát yếu*” tác giả nhận thấy phần lớn các phương thuốc đều có tác dụng chữa bệnh nan y. Tuy nhiên, việc bào chế sử dụng thuốc rất độc thành ít độc để điều trị có ý nghĩa thực tiễn nhưng còn nhiều điều thần bí mơ hồ vượt xa tầm hiểu biết vì vậy cần phải có một chương trình thừa kế, khẩn trương nghiêm túc đánh giá hiệu quả từng bài thuốc theo phương pháp khách quan khoa học.

3. Tác giả **Phạm Tự Do** - Bác sỹ bệnh viện YHCT Bộ Công an với tham luận “*Một vài suy nghĩ khi tìm hiểu và nghiên cứu cuốn “Hoạt nhân toát yếu” của Hoàng Đôn Hoà*” đã nêu về hoàn cảnh lịch sử thời Ông sinh sống đã xây dựng cho Ông tư tưởng tự lực, phát huy tư tưởng của Tuệ Tĩnh “*Thuốc Nam Việt chữa người Nam Việt*”, chủ trương dùng các bài thuốc tiểu phương, độc vị rẻ tiền, sẵn có để nuôi trồng để chữa bệnh cho nhân dân và quân đội. Tác giả đã phân tích ý nghĩa của tác phẩm “*Hoạt nhân toát yếu*” với lời văn giản dị dễ hiểu, dễ truyền trong nhân dân, chứng tỏ Ông là người thầy thuốc của nhân dân; với chức vụ “*Điều hộ lục quân*” chuyên chữa bệnh chăm sóc sức khoẻ và chế biến những phương thuốc tể, hoàn, không công kênh thích hợp cho quân đội trong điều kiện hành quân dã chiến... Điều đó chứng tỏ Hoàng Đôn Hoà là người thầy thuốc quân y. So sánh tác phẩm “*Nam dược thần hiệu*” của Tuệ Tĩnh và “*Hoạt nhân toát yếu*” của Hoàng Đôn Hoà thấy văn phong đều dân giả đơn giản, dễ hiểu, phương thuốc dùng chủ yếu là tiểu phương, độc vị, dùng các vị thuốc Nam gần gũi xung quanh đời sống của nhân dân. Những điểm tương đồng của phép dưỡng sinh chứng tỏ Hoàng Đôn Hoà mang âm hưởng của Tuệ Tĩnh

trong phương pháp chữa bệnh. Đồng thời tác giả nêu một số ý kiến về thân thế Hoàng Đôn Hoà và tác phẩm “*Hoạt nhân toát yếu*”, cần tìm hiểu thêm để sáng tỏ về ngày sinh, ngày mất, hậu duệ đời sau, thời gian cụ thể phục vụ trong quân đội, thời gian sống ở quê thuộc địa phận nhà Mạc và ảnh hưởng của nhà Mạc đối với Hoàng Đôn Hoà, v.v.. Về nhìn nhận lịch sử triều Mạc và Tiền Lê, tác giả đã đề nghị tôn vinh Hoàng Đôn Hoà là sư tổ Ngành Quân y Việt Nam vì có công phục vụ Quân đội, góp phần giúp nhà Lê dẹp yên nhà Mạc chấm dứt chiến tranh, ổn định đất nước. Về tác phẩm “*Hoạt nhân toát yếu*” là viên ngọc quý của YHCT Việt Nam, có ý nghĩa lịch sử và thực tiễn rất lớn, đã đi vào đời sống nhân dân vì vậy cần đánh giá bài bản, giá trị của tác phẩm để đưa vào giảng dạy cho học sinh, sinh viên ngành y như giáo trình chính thức trong nhà trường, chứ không nên để như tác phẩm tham khảo như hiện nay.

4. Tác giả **Vũ Xuân Quang** - TTUT, Nguyên Tổng thư ký Trung ương Hội Đông y Việt Nam với tham luận “*Luận thuyết y học Hoàng Đôn Hoà*”. Tác giả phân tích bối cảnh lịch sử xã hội và ý thức tư tưởng đương thời đã ảnh hưởng tới Hoàng Đôn Hoà. Phân tích về sự biến động của xã hội Việt Nam thế kỷ 16 thời Nam - Bắc Triều; về ý thức, tư tưởng đạo giáo quê hương Hoàng Đôn Hoà, v.v., đã chứng tỏ cuộc đời Ông là một bài học cao quý của người tri thức, người thầy thuốc với tấm lòng yêu nước, yêu dân.

Tác giả đã nêu lên luận thuyết y học của Hoàng Đôn Hoà thể hiện trong tác phẩm “*Tính mệnh khuê chi tăng bổ*” với câu “Sự sống của người ta lấy Khí làm gốc, lấy thổ

làm đầu, lấy Tâm làm dễ, lấy Thận làm cưỡng” và “Thận có một đường mạch thông với hơi thở gốc (ở phổi) cho nên mạch chạy có nổi có chìm. Hơi thở sâu tóm trăm đường mạch. Một hơi thở ra thì các đường mạch đều mở, một hơi hít vào thì các đường mạch đều khép hoá cơ (cơ năng chuyển hoá) của trời đất được chạy đều cũng không ngoài hai chữ Hô hấp”. Luận thuyết y học của Hoàng Đôn Hoà phù hợp với kinh điển của Đông y và mang âm hưởng của phép tu luyện của Đạo giáo với phép tu luyện nội đan và ngoại đan với việc luyện khí, luyện thần, luyện hình, nêu lên cách phòng bệnh, thanh tâm, tiết dục, v.v.. Tác giả đã kết luận: “Hoàng Đôn Hoà sinh ra và lớn lên trong một xã hội đầy biến động, dân chúng đau khổ, dịch lệ lan tràn. Là người trí thức, tinh thông nghề thuốc, tuy có chịu ảnh hưởng của ý thức tư tưởng Đạo giáo đương thời nhưng Hoàng Đôn Hoà là một tấm gương sáng của lòng yêu nước, yêu dân. Hoàng Đôn Hoà cùng với Tuệ Tĩnh, Hải Thượng Lãn Ông có những đóng góp to lớn trong sự nghiệp xây dựng nền y học Việt Nam (và cả Quân y Việt Nam) cùng với các nhà trí thức Nho giáo, Phật giáo chung sức bảo vệ Tổ quốc, xây dựng quê hương”.

5. Tác giả Lê Đình Hà - TTUT, Phó giám đốc Bệnh viện YHCT Bộ Công an với tham luận *“Kế tiếp đường đi của danh y Hoàng Đôn Hoà”*. Tác giả đã nêu bật công lao to lớn của Hoàng Đôn Hoà trong việc phòng, chữa bệnh, chăm sóc, bảo vệ sức khoẻ cho quân và dân, nghiên cứu thu hái, trồng nhiều cây thuốc quý để chủ động nguồn thuốc chữa bệnh, v.v.. Ông là người không chỉ quan tâm đến chữa bệnh mà còn quan tâm đến công tác phòng bệnh, không chỉ phòng bệnh bằng thuốc mà còn dùng phương pháp khí

công, dưỡng sinh phổ biến rộng rãi trong nhân dân. Tác giả đã nêu rõ phương pháp dưỡng sinh của Hoàng Đôn Hoà bao gồm 3 phần:

- Phép thở khí công (Phương pháp tĩnh công quyết yếu)
- Phương pháp thanh tâm tiết dục (Căn dặn mọi người tiết dục điều độ làm cho chân khí vững vàng, tinh thần tỉnh táo).
- Phép thập nhị đoạn cam.

Đồng thời tác giả còn bổ sung thêm một số động tác xoa bóp, tác dụng chữa bệnh, cách thức tiến hành của một số động tác xoa bóp vùng chi trên, vùng đầu mặt, vùng cổ, vùng vai, vùng bụng, vùng lưng, vùng hậu môn, vùng hông, chi dưới để mọi người áp dụng trong chăm sóc sức khoẻ bản thân.

6. Tác giả **Nguyễn Văn Hồng** - PGS.TS. Chủ nhiệm Khoa YHCT Bệnh viện 103 với tham luận *“Phân tích các bài thuốc về ngoại khoa của Hoàng Đôn Hoà trong Hoạt nhân toát yếu”*. Tác giả đã dựa trên 21 bài thuốc chữa bệnh ngoại khoa YHCT trong tác phẩm *“Hoạt nhân toát yếu”* để phân tích về tác dụng, thành phần và cách bào chế, phân tích hướng áp dụng vào thực tế hiện nay, cụ thể những bài thuốc:

- Bài Ngộ tiên đan: Chữa phong hủi đến giai đoạn ác liệt, sống mũi lõm xuống, tóc mày rơi rụng.
- Bài Hà mô tửu: Chữa phong hủi suốt mình sưng loét, đầu tóc lông mày đều rụng, chân loét thối.
- Bài Thần tiên đan chữa ung nhọt mới phát.
- Bài Thần hiệu kỳ phương chữa ung nhọt ở sống lưng và các loại sưng tấy đơn độc.

- Bài Nha tiêu tán chữa ung nhọt phát ở sống lưng.
- Bài Thần ứng phương chữa các loại sưng lở.
- Bài Quy kỳ thang chữa ung nhọt phát bối ở sống lưng, đỉnh râu, đỉnh độc.
- Bài Hoá độc bạch cao (Cao dán nhọt).
- Bài Thanh tỵ hồng cao (Cao dán nhọt).
- Bài Doan nùng thanh cao (Cao hút mủ).
- Bài Sinh cơ hoàng cao (Cao ra da gom miệng).
- Bài Tam thần cao chữa nhọt sống lưng và sưng tấy đơn độc.
- Bài Chi thông tán (Cao giảm đau).
- Bài Bách cao hoa chữa thiên khẩu sung sang tức dịch ban nở, nổi mẩn khắp đầu mặt thân, chảy nước vàng để muộn không chữa được.
- Bài Vạn ứng cao chữa tràng nhạc.
- Bài Nhị tiên đan trị bướu cổ.
- Bài Tảo thanh tán chữa hắc lao.
- Bài Nhất diên tán chữa các loại lở ngứa.
- Bài Tiệp hiệu phương chữa mụn chín mé đầu ngón tay.

7. Tác giả **Lâm Giang**- Nguyên cán bộ Viện nghiên cứu Hán Nôm với tham luận *“Từ Hoạt nhân toát yếu của Hoàng Đôn Hoà đến Hoạt nhân toát yếu tăng bổ của Trịnh Đôn Phác”*. Tác giả đã phân tích rất kỹ về gia phả họ Hoàng (Hoàng tộc gia phả và Đa sỹ Hoàng tông gia phả) soạn đời Gia Long thứ 14 (1815) và trên tinh thần cuộc họp ngày 6-2-1963 tại đền Đa Sỹ giữa các cụ phụ lão